

aya'seb ı-sıfat olan gayr ne ayn ne ,dahi الرَّحْمَن" remizdir. Zira Rahman 'Rezzak' manasınadır. Rızık, bekaya sebeptir. Beka, tekerrür-ü vücuttan ibarettir..." Devamıyla izah eder misiniz?

" الرَّحْمَن dahi ne ayn ne gayr olan sıfat-ı seb'aya remizdir. Zira **Rahman 'Rezzak'** manasınadır. Rızık bekaya sebeptir. Beka, tekerrür-ü vücuddan ibarettir. Vücut ise birincisi mümeyyize, ikincisi muhassısa, üçüncüsü müessire olmak üzere **'ilim, irade, kudret'** sıfatlarını istilzam eder. Beka dahi semere-i rızık mahsulü olduğu için **'basar, sem', kelam'** sıfatlarını iktiza eder ki merzuk, istediği zaman ihtiyacını görsün, istediği zaman işitsin, aralarında vasıta bulunduğu takdirde o vasıta ile konuşsun. Bu altı sıfat, şüphesiz birinci sıfat olan **'hayat'**ı istilzam ederler."(1)

Rahman isminin sıfat-ı seb'aya olan remzine geçmeden önce, sıfat-ı seb'anın ne olduğunu görelim:

Sıfat-ı seb'a "yedi sıfat" demektir. Bu yedi sıfat şunlardır: **Hayat, ilim, irade, sem'** (işitmek), **basar** (görmek), **kudret** ve **kelam**dır. Mâturîdîler bu sıfatlara bir de **tekvin** sıfatını eklerler. Üstadımız burada **"yedi sıfat"** diyerek, sekizinci sıfat olan **tekvin** sıfatını dâhil etmemiş ve Eşarîlerin görüşünü tercih etmiştir.

Bu sıfatlar Cenab-ı Hakk'a ne ayn ne de gayr olan sıfatlardır. Yani bu sıfatlar mefhum ve kavram itibariyle Allah'ın zatı değildir. Zat sıfattan başkadır. **"Ona ayn değildir."** ifadesiyle bu mana kastedilmiştir. Ancak bu sıfatlar var olma bakımından Allah'tan gayrı da değildir. Yani **bu sıfatlar Allah'ın ezeli ve ebedi sıfatlarıdır ve zatı ile kaimdir.**

Demek, bu yedi sıfat Allah'ın zatından farklı oldukları için **"ayn"** değildir. Allah'ın zatıyla kaim oldukları için de **"gayr"** değildir. Ne ayndır ne de gayr.

Üstadımız **Rahman** isminin sıfat-ı seb'aya olan remzini şöyle izah ediyor:

"...Zira Rahman 'Rezzak' manasınadır. Rızık bekaya sebeptir. Beka, tekerrür-ü vücuddan ibarettir."

Rahman ism-i şerifi **Rezzak** manasındadır. Biraz daha genişletilmiş manayla: Bütün mahlukatına sayısız nimetler ve rızıklar veren, onların ihtiyaçlarını gören ve

---

yarattıkları hakkında hayır ve rahmet dileyen manasındadır.

Rızık da bekaya sebeptir. Yani bir varlığın hayatını devam ettirmesi rızka bağlıdır. Rızık olmazsa hayat olmaz, hayat olmazsa vücut olmaz. Demek, vücut *-yani ferdin bekası-* rızık ileler.

— **Peki, beka nedir?**

Beka, tekerrür-ü vücuddan ibarettir. Bekanın vücudun tekerrüründen ibaret olmasını şu misalle anlayabiliriz:

Bizler yanan bir lambaya baktığımızda onu hep yanıyor şeklinde görürüz. Hâlbuki durum böyle değildir; **lamba bir yanmakta, bir sönmektedir.** Ancak bu yanıp sönmeler o kadar kısa bir zaman içinde olmaktadır ki, lambanın söndüğü o kısa zaman dilimini gözümüzle görememekte ve lambayı devamlı yanıyor zannetmekteyiz. Demek, **lambanın bekası, ışığının tekerrür-ü vücudundan ileri gelmektedir.**

Aynen bunun gibi, hayat sahipleri için de **beke, tekerrür-ü vücuttan ibarettir.** Yani zihayatin bekası ve varlığının devamı, her saniye ona hayatın üflenmesine ve varlığının bir sonraki zaman dilimine taşınmasına bağlıdır. Bu üfleme durduğunda ölüm vukua gelir. Bu durumda denilebilir ki: Beka *-yani hayatın devamı ve ölümün olmaması-* o varlığa ardı ardına vücut ve hayat verilmesine bağlıdır.

Üstadımız şöyle devam ediyor:

"Vücut ise birincisi mümeyyize, ikincisi muhassısa, üçüncüsü müessire olmak üzere 'ilim, irade, kudret' sıfatlarını istilzam eder. Beka dahi semere-i rızık mahsulü olduğu için 'basar, sem', kelam' sıfatlarını iktiza eder ki merzuk, istediği zaman ihtiyacını görsün, istediği zaman işitsin, aralarında vasıta bulunduğu takdirde o vasıta ile konuşsun. Bu altı sıfat, şüphesiz birinci sıfat olan 'hayat'ı istilzam ederler."

(Mümeyyize: Ayıran, temyiz eden. Muhassısa: Tahsis eden. Müessire: Tesir eden. Merzuk: Rızıklanan)

Vücut ile kastedilen, vücut bulmuş varlıklardır. İsterseniz metni daha kolay anlayabilmek için bir varlık üzerinde tahlil yapalım:

Mesela kelebeği ele alalım. Kelebeğin vücudu başka hiçbir hayvana benzememektedir. Ona takılan kanatlar, ona vurulan renk, ona verilen suret ve cihazlar diğer varlıklara verilenlerden farklıdır. İşte bu, kelebeğin **mümeyyez** (*temyiz edilmiş, ayrılmış*) cihetidir. Kelebek suretiyle, şekliyle, aza ve cihazlarıyla ve diğer keyfiyetleriyle başka böcek ve hayvanlardan farklıdır, temyiz edilmiştir. Bu temyiz ise bir **mümeyyizi** yani temyiz edeni gerektirir.

Ayrıca kelebeğin vücudundaki her bir cihaz ve bütün özellikleri ona has kılınmış ve tabir-i caizse **kelebek, şahsına münhasır bir varlık** olmuştur. Bu da kelebeğin **muhassas** (*tahsis edilmiş, özel olarak donatılmış*) cihetidir. **Muhassas ise** bir **muhassısı** yani tahsis ediciyi istilzam eder. Zira tahsis edici olmadan tahsis olamaz. Ya da şöyle diyebiliriz: Muhassıs olmadan muhassas olmaz.

Kelebeğin **mümeyyez** olması, onun diğer varlıklardan farklı kılınmasıdır. **Muhassas** olması ise özelliklerinin sadece ona has kılınmasıdır. Mümeyyez mümeyyizi, muhassas da muhassısı iktiza eder. Yani ortada bir temyiz varsa bu temyizi yapan bir mümeyyiz olmalıdır. Yine ortada bir tahsis varsa bu tahsisi yapan bir muhassıs olmalıdır. Zira fiiller failsiz olamaz.

Kelebek aynı zamanda **müesserdir** yani kendisine tesir edilmiş bir varlıktır, yapılmış bir eserdir. Müesser de bir **müessiri** yani tesir sahibi bir sanatkârı iktiza eder.

Mümeyyez, muhassas ve **müesser** kelimeleri birer ism-i mefuldür. İsm-i mefuller, bir ism-i faile işaret ederler ki:

- Mümeyyez, temyiz eden bir **mümeyyizi**,
- Muhassas, tahsis eden bir **muhassısı**,
- Müesser de tesir eden bir **müessiri** gösterir.

Temyiz etmek, tahsis etmek ve tesir etmek de **ilim, irade, kudret** sıfatlarını istilzam eder. Zira ilmi olmayan, iradesi ve kudreti bulunmayan temyiz edemez, tahsis edemez ve tesir edemez.

Ayrıca madem biz rızıklanıyoruz, o hâlde bize rızık veren zatın bizi görmesi, sesimizi işitmesi ve bir vasıta ile bizimle konuşması gerekir. Bunlar da **basar, sem', kelam sıfatlarını iktiza eder.**

Bu altı sıfat -ilim, irade, kudret, sem', basar, kelam- **şüphesiz birinci sıfat olan "hayat"ı istilzam ederler.** Zira hayatı olmayanın ilmi olmaz, iradesi olmaz, kudreti olmaz; görmesi, işitmesi ve konuşması olmaz.

İşte Rahman isminin ne ayn ne gayr olan sıfat-ı seb'aya remzi budur.

Şimdi, mütalaasını yaptığımız bölümü bir daha okuyalım:

" **الرَّحْمَنُ** dahi ne ayn ne gayr olan sıfat-ı seb'aya remzidir. Zira **Rahman 'Rezzak'** manasınadır. Rızık bekaya sebeptir. Beka, tekerrür-ü vücuddan ibarettir. **Vücut ise birincisi mümeyyize, ikincisi muhassısa, üçüncüsü müessire olmak üzere 'ilim, irade, kudret'** sıfatlarını istilzam eder. Beka dahi semere-i rızık mahsulü olduğu için **'basar, sem', kelam'** sıfatlarını iktiza eder ki merzuk, istediği zaman ihtiyacını görsün, istediği zaman işitsin, aralarında vasıta bulunduğu takdirde o vasıta ile konuşsun. **Bu altı**

---

sıfat, şüphesiz birinci sıfat olan 'hayat'ı istilzam ederler."

(1) bk. [İşârâtü'l-İ'caz, Fatiha Suresi Tefsiri.](#)